

Ключевые слова: принципы, развитие, профессиональная культура, преподаватель специальных дисциплин, строительный профиль.

Myhnyuk M. I. The principles of the professional culture of teachers of special subjects of vocational training institutions

Summary. This article reveals the essence of the main provisions, the principles of the development of the professional culture of teachers of special subjects of vocational schools building profiles that serve as requirements and rule of organization of process of this development.

Key words: principles, development, professional culture, a teacher of special disciplines, building profiles.

УДК 373

Пальчук М. І.

ВИБІР ІННОВАЦІЙНОГО ВЕКТОРА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації української економіки з'явилися нові пріоритетні напрями розвитку, істотно змінився ринок праці, зросли вимоги роботодавців до професіоналізму й мобільності кадрового потенціалу. Глобалізаційні процеси, що охопили економіку країни, знайшли своє відображення й у сфері освіти.

Професійна освіта належить до найважливіших напрямків державної політики України і визначена стратегічним ресурсом соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості. Для забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства, консолідації усіх його інституцій, гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості головною проблемою є якісна освіта.

З точки зору системи професійної освіти всіх рівнів, проблематичним є те, що вона не відповідає вимогам часу, суспільства та потребам ринку праці. Європейський центр розвитку професійної освіти та навчання (CEDEFOR) виокремлює неперервність професійної освіти, удосконалення її якості, забезпечення інвестиційної привабливості, поліпшення доступу до якісної освіти, зокрема шляхом впровадження дистанційної форми навчання.

Аналіз літератури. Вибір інноваційного розвитку засновується на різних методологіях. Наведемо основні: теорія особистості, психології професійної освіти на засадах особистісно-розвивального та діяльнісного підходів (Л. Виготський, В. Давидов, Б. Ананьєв, О. Асмолов, В. Кремьєн, І. Зязюн, Г. Філіпчук, Г. Костюк та ін.); теорія формування особистісних і професійних якостей фахівця (О. Леонтєв, Б. Ананьєв, О. Асмолов, І. Бех, Є. Барбіна, О. Коваленко, В. Вульфсон, Н. Кузьміна та ін.); теорія неперервної професійної освіти (С. Батишев, А. Біляєва, В. Луговий, В. Беспалько, Н. Ничкало, В. Радкевич, С. Гончаренко, Ю. Зінковський, Р. Гуревич, В. Скаун та ін.); методологія андрагогічного підходу і неперервності у розвитку професіоналізму впродовж життя (С. Болтівець, С. Вершловський, С. Сисоєва, М. Громкова, С. Змієв, В. Ягулов, Н. Дятленко, В. Жога, Л. Ніколенко, С. Філін та ін.).

Важливим компонентом дослідження теоретичних основ ДПН становлять концепції інформатизації суспільства та освіти (В. Богословський, Є. Велихов, В. Гончаров, О. Гончарова, В. Лаптев, А. Лугай); теорії та дослідження дистанційного навчання (О. Андрєєв, Д. Аніщенко, О. Бершадський, Ч. Ведемейер, Д. Гарісон, Р. Делінг, В. Кашицин, Д. Кіган, К. Ковальська, В. Кухаренко, М. Моор, Є. Полетаєва, О. Чорна та ін.); положення з дидактики професійної освіти (О. Андрєєв, Ю. Лобанів, І. Лернер, С. Гончаренко, С. Архангельський, В. Радкевич, В. Шевченко, С. Кочерга, М. Бухаркіна, Е. Костяшкін, М. Скаткін, В. Лазовецька, Л. Сушенцева, П. Воловик та ін.); педагогічний пошук щодо організації дистанційного навчання в умовах окремих регіонів чи навчальних закладів (Т. Зайченко, Ю. Корнеєв, О. Осіпова та ін.); дидактичні властивості комп'ютерних засобів (Є. Полат); дидактичне проектування комп'ютерно-орієнтованих електронних навчальних комплексів для ДО (В. Шевченко); дидактичні функції спілкування у дистанційному навчанні (О. Рибалко); методи творчого навчання за допомогою телекомунікаційних засобів (Г. Андріанова, Е. Хуторський); використання Інтернету в сучасному суспільстві, психолого-педагогічні аспекти і технології створення дистанційного курсу (В. Кухаренко, Т. Олійник, В. Рибалка).

Мета статті – висвітлити інноваційний вектор розвитку системи професійно-технічної освіти на засадах інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема впровадження дистанційної форми навчання.

Виклад основного матеріалу. Реформування й інноваційний поступ освіти в Україні є актуальним та найважливішим завданням державної політики. Але цей процес складний, довгостроковий, кропіткий та суперечливий. Тому доречна думка відомого науковця, академіка Н. Г. Ничкало, що модернізація та реалізація стратегічних завдань професійної освіти не обмежується рамками освітнього простору. Розвиток цієї системи в умовах ринкової економіки потребує законодавчого забезпечення, реальної державної підтримки, об'єднання зусиль органів законодавчої та виконавчої влади, управління всіма рівнями, виробничих галузей та сфери послуг, підприємств різних типів та форм власності, навчальних закладів, а також наукових установ та громадських організацій [1; 2].

Для оновленого змісту системи професійної освіти і навчання (ПОН) необхідна законодавча база, що дозволить зробити механізм багаторівневої підготовки спеціалістів, яка виведе на новий ступінь професійну освіту. Впровадження механізму послідовності в багаторівневу підготовку потребує нормативно-правового регулювання, інтеграції навчальних закладів різних рівнів акредитації та, в свою чергу, надасть можливість створити нову модель освіти.

В цьому ключі потрібно навести документи, що спрямовані на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, вирішення стратегічних завдань системи освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграцію її в світовий освітній простір. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки та Державна цільова програма розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки передбачають визначеність й унормування змісту всіх підсистем освіти, що забезпечують усталену систему знань та компетентностей, потужну професійно кваліфіковану кадрову базу для економічного зростання держави, конкурентоспроможність вітчизняних працівників на зовнішньому ринку праці.

Крім того, в правовому полі відкритого електронного освітнього середовища чинні наступні нормативно-правові документи галузі, зокрема в системі професійно-технічної освіти: Закони України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про інформацію», «Про Національну програму інформації», «Про захист інформації в автоматизованих системах», «Про зайнятість населення», «Про організації роботодавців», Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.01.2004 р. № 40 «Про затвердження положення про дистанційне навчання», Стратегія економічного та соціального розвитку АР Крим на 2011–2020 роки та інші. Реалізація згаданих документів дозволить вирішити вищезгадану проблему.

З погляду економічної складової в освіті варто звернути увагу на ще один важливий аспект, який вимагає негайного вирішення. Йдеться про доступність професійного навчання всім охочим за умови зменшення витрат на освіту. Одним з ефективних способів вирішення даної проблеми є організація нової форми навчання – дистанційного навчання (ДН). Стрімке входження ДН до єдиного освітнього простору слід вважати глобальним явищем як з погляду доступності професійної освіти, так і з погляду інформаційно-комунікаційної культури в цілому.

За словами професора В. О. Радкевич, переваги, які отримує суспільство від використання таких можливостей, очевидні. Це гнучкість систем підготовки, розширення можливостей учнів і навчальних закладів, доступність та відкритість професійно-технічної підготовки, зростання рівня її привабливості, адекватна оцінка якості підготовки й зміцнення зв'язків між підприємствами на навчальними закладами [3, с. 29].

Інший аспект – впровадження професійних стандартів нового покоління, зумовлений глобалізаційними та інтеграційними процесами та спрямовано на формування в Україні системи професійної освіти і навчання з урахуванням світових прогресивних ідей підготовки виробничого персоналу.

Варто зазначити, що особливість інноваційних перетворень у сучасній українській освіті полягає в зміні її соціальної функції – участі системи професійної освіти у розв'язанні стратегічних завдань економічного розвитку держави з огляду на світові тенденції. Принципово змінилися цілі національної професійної освіти як соціального інституту, відбулося зміщення акцентів із «знаннєвого» підходу в навчанні на компетентнісний. Пріоритетність компетентнісного підходу полягає у тому, що він дає змогу об'єднати традиції і принципи вітчизняної професійної освіти з принципами, за якими вибудовується єдиний європейський освітній простір, інтегрувати різні рівні освіти, зокрема професійно-технічну та вищу [4].

Домінуюче місце серед інноваційних змін в освіті на початку XXI століття обіймає відкрите електронне середовище. Дистанційне професійне навчання потребує теоретичне обґрунтування концептуальних підходів, розробку та експериментальну перевірку ефективності змісту і методики фахівців сфери обслуговування для задоволення потреб регіону у компетентних робітничих кадрах, підвищення рівня престижності робітничих професій, забезпечення їх популяризації та розвитку [5, с. 509].

В рамках даної статті, на нашу думку, важливе значення має інноваційний розвиток освіти, що передбачає

- створення інформаційної системи підтримки освітнього процесу, спрямованої на реалізацію її основних функцій (забезпечення навчання, соціалізацію, внутрішній контроль виконання освітніх стандартів тощо);
- розвиток мережі електронних бібліотек на всіх рівнях освіти;
- забезпечення розвитку інформатизації закладів освіти та їх доступу до світових інформаційних ресурсів;
- створення, видання та забезпечення навчальних закладів електронними засобами навчального призначення;
- програмно-технічне забезпечення центрів дистанційного навчання підсистем освіти;
- забезпечення навчально-виховного процесу засобами інформаційно-комунікаційних технологій;
- створення відкритої мережі освітніх ресурсів;
- створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення у сфері управління навчальними закладами;
- інформаційно-технологічне забезпечення моніторингу освіти (розробка й упровадження інноваційних освітніх технологій, збір і поширення даних щодо якості національної системи освіти) [6].

В цьому ключі одне з першочергових завдань професійної освіти й навчання в Автономній Республіці Крим є модернізація освітньої системи і вибір інноваційного вектора розвитку професійно-технічних навчальних закладів. Найважливішим напрямом Стратегії економічного та соціального розвитку АРК на 2011–2020 роки визначено реформування санаторно-курортного і туристичного секторів економіки регіону. Реалізація поставленої мети означає, перш за все, забезпечення інфраструктури рекреаційного комплексу кваліфікованим, конкурентоспроможним персоналом, рівень підготовки якого відповідає світовим стандартам якості. На фоні інтенсивного розвитку індустрії гостинності, санаторно-курортного господарства, мережі малих готелів Криму простежується тенденція дефіциту фахівців високого рівня у сфері обслуговування, що висуває перед Автономією першочергові завдання: модернізація освітньої системи; формування ефективної моделі професійної освіти й навчання на основі кон'юктурних змін на ринку праці; забезпечення якості освіти відповідно до європейських стандартів; вибір інноваційного вектора розвитку ПТНЗ [7].

У 2013 році в рамках проекту Європейського Союзу «Диверсифікація і підтримка туристичного сектора Криму» у Сімферопольському вищому професійному училищі ресторанного сервісу та туризму європейськими експертами було організовано навчання педагогічних кадрів та фахівців з ІКТ методикам і технологіям ДН. Проте застосування ДН у професійному навчанні вимагає наукових підходів, глибокого теоретико-методологічного обґрунтування, апробації, упровадження та практичної реалізації.

Процес упровадження дистанційного навчання в ПТНЗ стикається з низкою проблем організаційного, методичного, технічного та фінансового характеру, серед яких найактуальнішими є недосконалість нормативно-правової бази ДН; відсутність переліку професій, за якими можлива організація ДН; формування цільової аудиторії тих, хто навчається; побудова організаційної структури, що реалізовує функціонування ДН; навчання педагогічних кадрів та фахівців з ІКТ методики створення курсів, навчальних модулів ДН.

Для негайного вирішення питання впровадження ДН потрібні наступні кроки.

1. Аналіз вітчизняного і зарубіжного досвіду дистанційного професійного навчання з метою визначення моделі його організації у професійних навчальних закладах.
2. Розробка Концепції дистанційного професійного навчання фахівців сфери обслуговування на основі модульно-компетентнісного підходу.
3. Організація та експериментальна перевірка моделі ДПН фахівців сфери обслуговування.
4. Створення та апробація модульних дистанційних навчальних курсів для професійного навчання фахівців сфери обслуговування.
5. Визначення критеріїв оцінювання якості навчальних досягнень випускників професійно-технічних навчальних закладів ресторанного сервісу та туризму.
6. Підготовка та впровадження методичних рекомендацій щодо створення й функціонування центрів дистанційного професійного навчання фахівців сфери обслуговування, а також щодо розробки модульних дистанційних навчальних курсів.

За словами президента НАПН України В. Г. Кременя, сучасні підходи в освіті сформують людину з інноваційним типом мислення, культури, готовністю до такої діяльності, що стане адекватною відповіддю на перехід цивілізації в інноваційний тип розвитку [8].

Висновок. Розв'язання завдань професійної освіти потребує комплексного підходу до впровадження нової форми професійного навчання. Успіх процесу запровадження ДН залежить від компетентнісного, професійного рівня фахівців, які спроможні впроваджувати інновації та використовувати сучасні ІКТ, засвоювати та створювати ресурси освітнього інформаційного простору.

Отже, організація дистанційного професійного навчання фахівців сфери обслуговування на основі модульно-компетентнісного підходу дозволить розробити в цілому Концепцію дистанційного професійного навчання фахівців сфери обслуговування, вирішити нормативні питання щодо ДН.

Разом з тим за умови раціонального доповнення традиційної системи професійної освіти дистанційною формою навчання ринок праці буде забезпечено конкурентоспроможними фахівцями, рівень підготовки яких відповідатиме вимогам роботодавців, що сприятиме підвищенню рівня інноваційного потенціалу та економічному розвитку регіону.

Таким чином, вибір інноваційного вектора розвитку професійної освіти визначений як імператив освітньої політики України, її пріоритетним напрямом у довгостроковій перспективі.

Література

1. Ничкало Н. Г. Щоб «золоті руки» мали державну підтримку / Н. Г. Ничкало // Професійно-технічна освіта. – 2010. – № 3. – С. 3.
2. Табачник Д. В. Інноваційні процеси у неперервній професійній освіті / Д. В. Табачник // Професійно-технічна освіта. – 2011. – № 3. – С. 4–5.
3. Радкевич В. О. Дистанційна професійна підготовка / В. О. Радкевич, Є. Б. Полетаєва, Д. В. Аніщенко // Професійно-технічна освіта. – 2012. – № 1. – С. 29–30.
4. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз / [В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, Н. Г. Ничкало та ін.]. – К. : Наукова думка, 2003. – 853 с.
5. Пальчук М. І. Формування електронного середовища професійної освіти / М. І. Пальчук // Інноваційність у науці і освіті : наукове видання до ювілею професора, доктора хабілітованого Франтішека Шльосека / [В. Кремень (голова редкол.), Є. Куніковські (заст. голови), Н. Ничкало (заст. голови)] ; упоряд.: Н. Ничкало, І. Савченко ; Хмельницький національний університет. – К. ; Варшава-Хмельницький : Богданова А.М., 2013. – С. 508–512.
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>.
7. Стратегія економічного та соціального розвитку Автономної Республіки Крим на 2011–2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/692>.
8. Кремень В. Г. Плідна співпраця / В. Г. Кремень // Професійно-технічна освіта. – 2011. – № 3. – С. 6–7.

Пальчук М. І. Вибір інноваційного вектора розвитку професійної освіти

Резюме. В статті теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови дистанційного професійного навчання, підходило формування інформаційно-освітнього середовища професійної освіти України.

Ключові слова: дистанційна форма навчання, електронне освітнє середовище, інноваційні освітні технології.

Пальчук М. И. Выбор инновационного вектора развития профессионального образования

Резюме. В статье теоретически обоснованы организационно-педагогические условия дистанционного профессионального обучения, подходы к формированию информационно-образовательной среды профессионального образования Украины.

Ключевые слова: дистанционная форма обучения, электронное образовательное пространство, инновационные образовательные технологии.

Palchuk M. I. Choicing the innovative direction of development of vocational education

Summary. The article substantiated organizational and pedagogical conditions of distance vocational training, the approaches to formation of the e-learning environment of education in Ukraine.

Key words: distance learning, e-learning environments, innovative educational technologies.

УДК 377.112.4:004

Петренко Л. М.

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРОЕКТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Постановка проблеми. Втілення в практичну діяльність моделі розвитку інформаційно-аналітичної компетентності (ІАК) керівників професійно-технічних навчальних закладів передбачає проектування і впровадження педагогічних технологій. В педагогічній теорії і практиці доведено, що від їх ефективності значною мірою залежить результативність навчального процесу [1, с. 115]. Тому важливо обрати таку систему «функціонування всіх компонентів педагогічного процесу», яка була б